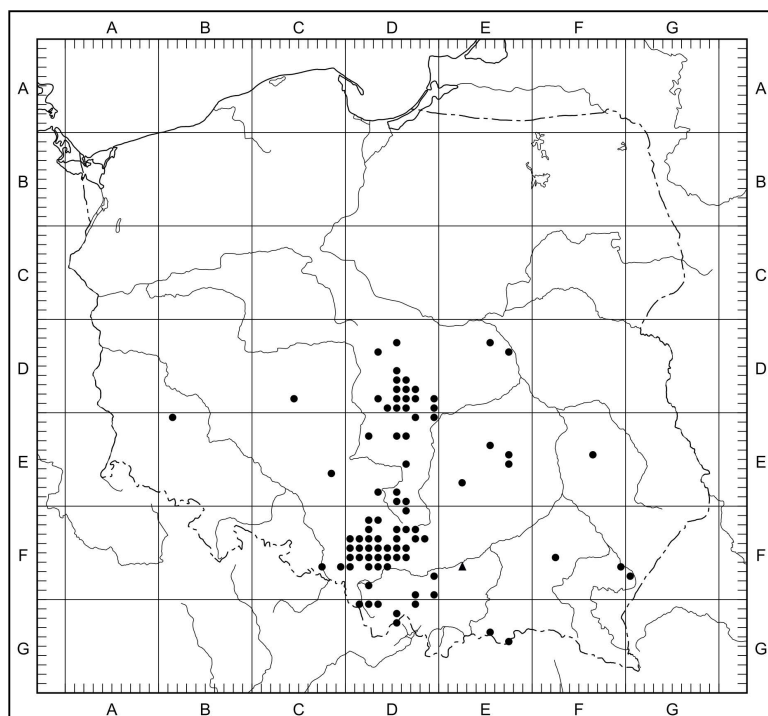

Nowe stanowisko *Oenothera paradoxa* (Onagraceae) w Kotlinie Sandomierskiej

Oenothera paradoxa Renner ex Hudziok to jeden z przeszło 30 gatunków wiesiołków dotychczas odnotowanych we florze Polski (ROSTAŃSKI & LATOWSKI 2010; ROSTAŃSKI i in. 2010). Jego pochodzenie nie zostało ostatecznie wyjaśnione. Według Rostańskiego (ROSTAŃSKI i in. 2010) jest to gatunek pochodzenia mieszańcowego, powstały w Europie ze skrzyżowania najprawdopodobniej dwóch amerykańskich gatunków: *O. depressa* Greene i *O. subterminalis* R. R. Gates (ROSTAŃSKI & LATOWSKI 2010). We florze Polski posiada więc status kenofita (TOKARSKA-GUZIŁ i in. 2012). Morfologicznie najbardziej jest on zbliżony do *O. wratislaviensis* Rostański, jednakże ma nieco mniejsze płatki korony oraz pączki kwiatowe czerwono nabiegłe zwykle tylko pod koniuszkami działek kielicha (RUTKOWSKI 1998).

Oenothera paradoxa opisany został stosunkowo niedawno z terenu Niemiec (HUDZIOK 1968); dotychczas odnotowano go również na obszarze Polski, Belgii oraz Francji (ROSTAŃSKI i in. 1994, 2010; ROSTAŃSKI & VERLOOVE 2015). W Polsce *O. paradoxa* jest gatunkiem częstym w środkowej i południowo-środkowej części kraju (ROSTAŃSKI i in. 1989; ROSTAŃSKI & WITOSŁAWSKI 2000; ZAJĄC & ZAJĄC 2001), przy czym na Górnym

Ryc. 1. Rozmieszczenie *Oenothera paradoxa* w Polsce. ● – znane stanowiska według bazy ATPOL (ZAJĄC & ZAJĄC 2001, uzupełnione), ▲ – nowe stanowisko

Fig. 1. Distribution of *Oenothera paradoxa* in Poland. ● – known localities according to ATPOL database (ZAJĄC & ZAJĄC 2001, supplemented), ▲ – new locality

Śląsku może występować liczniej niż pospolicie notowany w całym kraju *O. biennis* L. (Rostański, inf. ustna). Typowym siedliskiem *O. paradoxa*, podobnie jak pozostałych wieśiołków, są miejsca ruderalne, odłogi, przydroża i tereny kolejowe (nasypy, bocznice). Gatunek ten bywa również uprawiany ze względu na wysoką zawartość nienasyconych kwasów tłuszczowych w nasionach, mających zastosowanie w lecznictwie. Potwierdzone zostało, że może rozprzestrzeniać się z hodowli na tereny sąsiednie (ROSTAŃSKI 1995).

W Kotlinie Sandomierskiej *Oenothera paradoxa* to gatunek bardzo rzadki, znany z nielicznych stanowisk m.in. na Nizinie Nadwiślańskiej i Płaskowyżu Kolbuszowskim (ZAJĄC & ZAJĄC 2001; OKLEJEWICZ i in. 2010). W lipcu 2015 r. odkryto nowe jego stanowisko w zachodniej części Kotliny Sandomierskiej, na Nizinie Nadwiślańskiej, w miejscowości Wola Batorska (gmina Niepołomice). Zgodnie z metodą kartogramu ATPOL (ZAJĄC 1978), stanowisko mieści się w jednostce EF62 (Ryc. 1). Stwierdzono tutaj kilkadziesiąt osobników generatywnych na wilgotnym nieużytku, położonym nad rzeką Drwinką, na skraju Puszczy Niepołomickiej. Skład florystyczny płatu roślinności z udziałem *O. paradoxa* przedstawia poniższe zdjęcie fitosocjologiczne (ilościowość podano według skali Braun-Blanqueta, przy czym pojedyncze okazy oznaczono symbolem +; przynależność syntaksonomiczną podano według MUCINY 1997):

Zdj. Data: 18.07.2015, położenie: Wola Batorska, 50°2'44,10"N/20°19'4,86"E, 190 m n.p.m., powierzchnia zdjęcia: 25 m², pokrycie w warstwie c: 90%, liczba gatunków w zdjęciu: 13.

ChCl. *Molinio-Arrhenatheretea*: *Potentilla reptans* 3, *Alopecurus pratensis* 2, *Deschampsia caespitosa* 2, *Poa pratensis* 2, *Ranunculus repens* 1, *Lychnis flos-cuculi* +, *Sanguisorba officinalis* +; ChCl. *Stellarietea mediae*: *Cirsium arvense* 1, *Convolvulus arvensis* +, ChCl. *Artemisietea vulgaris*: *Elymus repens* 3; ChCl. *Galio-Urticetea*: *Carduus crispus* 1; Inne: *Oenothera paradoxa* 3, *Padus serotina* +.

W odniesieniu do publikowanych danych (DUBIEL 2003; ZARZYKA-RYSZKA 2015; ZARZYKA-RYSZKA & RYSZKA 2014, 2016), *O. paradoxa* jest nowym obcym gatunkiem dla flory Puszczy Niepołomickiej. Jego potencjał inwazyjny wymaga dalszych badań. Okazy zielnikowe (*leg.* A. Pliszko, *det.* M. Woźniak-Chodacka) zostaną zdeponowane w Zielniku Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego (KRA) oraz w Zielniku Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie (KRAM).

Podziękowania. Autorzy składają serdeczne podziękowania Pani Profesor dr hab. Marii Zajac i Panu Józefowi Gajdzie za udostępnienie mapy rozmieszczenia *Oenothera paradoxa* w Polsce.

Summary. A new locality of *Oenothera paradoxa* (Onagraceae) in the Sandomierz Basin. In July 2015 a new locality of the alien *Oenothera paradoxa* was discovered at Wola Batorska near the Niepołomice Forest in the western part of the Sandomierz Basin (GPS coordinates: 50°2'44,10"N, 20°19'4,86"E; elevation: 190 m a.s.l.; ATPOL cartogram unit: EF62; Fig. 1). It was found growing in wasteland among plant species typical of wet meadow communities of the class *Molinio-Arrhenatheretea*.

LITERATURA

- DUBIEL E. 2003. Rośliny naczyniowe Puszczy Niepołomickiej. – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne **37**: 1–313.
- HUDZIOK G. 1968. Die *Oenothera*-Arten der südlichen Mittelmark und des angrenzenden Fläming. – Verhandlungen des Botanischen Vereins der Provinz Brandenburg **105**: 73–107.

- MUCINA L. 1997. Conspectus of classes of European vegetation. – *Folia Geobotanica et Phytotaxonomica* **32**(2): 117–172.
- OKLEJEWICZ K., NYKIEL M., KUCHARZAK A., GUDYKA A. & PAŁĘCKA A. 2010. Uzupełnienia do flory Płaskowyżu Kolbuszowskiego (SE Polska). Część II. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **17**(2): 285–303.
- ROSTAŃSKI K. 1995. Rodzaj *Oenothera* L. (wiesiołek) w Europie. – Materiały II Sympozjum „Olej z nasion wiesiołka w profilaktyce i terapii”, Łódź, 6–7.10.1995, s. 6–12.
- ROSTAŃSKI K. & WITOSŁAWSKI P. 2000. Rozmieszczenie gatunków z rodzaju *Oenothera* (*Onagraceae*) w środkowej Polsce. – *Acta Biologica Silesiana* **35**(52): 49–76.
- ROSTAŃSKI K. & LATOWSKI K. 2010. Rodzaj *Oenothera* (*Onagraceae*) na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **17**(1): 43– 57.
- ROSTAŃSKI K. & VERLOOVE F. 2015. The genus *Oenothera* (*Onagraceae*) in Belgium. – *Dumortiera* **106**: 12–42.
- ROSTAŃSKI K., GRZEGORZEK P., ROSTAŃSKI A. & TOKARSKA-GUZIŁ B. 1989. Nowe stanowiska gatunków z rodzaju *Oenothera* L. (wiesiołek) w województwie katowickim. – *Acta Biologica Silesiana* **11**(28): 26–39.
- ROSTAŃSKI K., DESCHATRES R., DUTARTRE G., SORNICŁE R. & JEAN. R. 1994. Floristique du genre *Oenothera* L., section *Oenothera*, sous-section *Euoenothera* (*Onagraceae*) en France. – *Acta Botanica Gallica* **141**(6–7): 747–759.
- ROSTAŃSKI K., ROSTAŃSKI A., GEROLD-ŚMIETAŃSKA I. & WĄSOWICZ P. 2010. Evening-primroses (*Oenothera*) occurring in Europe. s. 157. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Katowice – Kraków.
- RUTKOWSKI L. 1998. Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej. s. 812. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- TOKARSKA-GUZIŁ B., DAJDOK Z., ZAJĄC M., ZAJĄC A., URBISZ A., DANIELEWICZ W. & HOŁDYŃSKI C. 2012. Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych. s. 197. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce”. – *Wiadomości Botaniczne* **22**(3): 145–155.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.). 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZARZYKA-RYSZKA M. 2015. Notatki florystyczne z północnej części Puszczy Niepołomickiej i terenów przyległych (Kotlina Sandomierska). – *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **22**(2): 321–333.
- ZARZYKA-RYSZKA M. & RYSZKA P. 2014. Nowe stanowiska roślin łąkowych w widłach Wisły i Raby (północna część Puszczy Niepołomickiej i tereny przyległe). – *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **21**(2): 377–388.
- ZARZYKA-RYSZKA M. & RYSZKA P. 2016. Notatki florystyczne z północnej części Puszczy Niepołomickiej i terenów przyległych (Kotlina Sandomierska). Część 2. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **23**(2): 255–260.

MONIKA WOŹNIAK-CHODACKA, *Zakład Roślin Naczyniowych, Instytut Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk, ul. Lubicz 46, 31-512 Kraków, Polska; e-mail: m.chodacka@botany.pl*

ARTUR PLISZKO, *Zakład Taksonomii, Fitogeografii i Paleobotaniki, Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, ul. Kopernika 27, 31-501 Kraków, Polska; e-mail: artur.pliszko@uj.edu.pl*

Wpłynęło: 02.02.2017 r.; przyjęto do druku: 21.04.2017 r.